

בס"ד. שיחת* ש"פ ראה, מבה"ח אלול, ה'תשט"ו.

בלתי מוגה

א. כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה אני לדודי ודודי לי.

* * *

ב. המדובר לעיל (בהמאמרי) ש"אין דברי תורה מקבלין טומאה² — הרי זה רק בנוגע להתורה עצמה, שאין זה מזיק להתורה, משא"כ בנוגע להאדם הלומד — הרי בענין זה אמרו רז"ל³ "זכה נעשית לו סם חיים, לא זכה נעשית לו כו" (ההיפך מזה)⁴.

ולכן צריכה להיות זהירות ביותר שלימוד התורה יהי כדבעי — עוד יותר מהזהירות הנדרשת בעבודת התפלה, כי, אף שתפלה היא עבודה מלמטה למעלה, ואילו תורה ענינה מלמעלה למטה⁵, וא"כ, השייכות דהתורה להענינים שלמטה היא פחותה משייכות התפלה לענינים אלו, הרי כל זה הוא בנוגע להתורה והתפלה עצמם, אבל לגבי האדם — עליו להיות זהיר בתורה יותר מאשר בתפלה.

ג. ויובן מהחילוק בין חודש אלול לחודש תשרי:

בלקוטי⁶ תורה⁷ ישנו משל על החילוק בין אלול לתשרי: אלול — הוא כמשל המלך הנמצא בשדה קודם שבא לעיר, ובתשרי — כמלך הנמצא בהיכלו.

בשעה שהמלך נמצא בהיכלו, אין הכל יכולים להכנס אליו, ויש צורך בכמה וכמה הכנות. כשהמלך יוצא אל העם, אל השדה, הרי אף שבהיותו שם אינו בכל תפארתו וגדולתו כמו בהיכל מלכותו — הרי

(* שיחה זו נדפסה בלה"ק בבטאון חב"ד (חוברת יב ע' ה ואילך) עם כו"כ תיקונים מכ"ק אדמו"ר שליט"א, שנעתקו למהדורא זו. (1) פ"ה (לעיל ריש ע' 274). (2) ברכות כב, א. וש"נ. (3) יומא עב, ב. (4) ראה גם לעיל ע' 200. וש"נ. (5) ראה גם שיחת ש"פ מטו"מ ס"ד (לעיל

ס"ע 225 ואילך). וש"נ. (6) מכאן עד סוף הסעיף — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידיש), ונרפס בלקו"ש ח"ב ס"ע 378 ואילך. במהדורא זו ניתוספו ע"י המו"ל עוד ציוני מ"מ, וכמה פרטים מהנחה בלתי מוגה. (7) פרשתנו לב, ב. וראה גם תו"מ ח"ב ע' 224.

מצד זה גופא ישנה המעלה, שכל אחד יכול בעצמו לדבר עם המלך, והמלך "מקבל את כולם בסבר פנים יפות", ומקבל מכל אחד את בקשתו.

באלול בא הקב"ה אל כאו"א מישראל, וכאו"א מישראל יכול למסור לו את בקשתו, כמבואר בלקוטי תורה באריכות.

אבל מצד זה מובן, שכאשר המלך נמצא בשדה, יש צורך בזהירות גדולה יותר, דמכיון שהאדם נמצא במעמד ומצב שלו, ואעפ"כ בא המלך אליו ומקבל את בקשתו, ויתירה מזה, מראה לו סבר פנים יפות — יכול הוא לטעות ולחשוב שטוב הוא להשאר באותו מצב, וראי' לדבר, שבהיותו במצבו זה בא אליו המלך.

בשעה שהמלך נמצא בהיכלו — שם אין אפשרות לטעות, שהרי שם אין מכניסים אותו פנימה⁸, אא"כ עבר את כל ההכנות הנדרשות לזה, ומכניסים אותו רק במדה שהוא ראוי לה, כלשון⁹ הגמרא¹⁰ "הראוי לחצר לחצר, הראוי לגינה לגינה, הראוי לביתן לביתן"; אבל כשהמלך בשדה — אזי אפשר בקלות לטעות, ולכן יש צורך בזהירות ביותר.

וכן הוא גם בחודש אלול: ענין זה שהמלך בא אל כאו"א, מבלי הבט על מצבו, ומראה לו פנים שוחקות — הרי זה מעלה גדולה ביותר, שכאו"א מישראל יכול "לקחת" אלקות. אבל, מצד מעלה זו גופא — יש צורך בזהירות ביותר, כדי שלא יבוא לידי טעות, שיכול הוא להשאר במעמדו ומצבו, וראי' לטעותו¹¹, שאף שנמצא עתה ב"עובדין דחול", ל"ט מלאכות (שהרי אלול איננו יום-טוב¹²), אעפ"כ נותנים לו את הגילוי די"ג מדות הרחמים, וכמאמר הגמרא¹³ "מלמד שנתעטף הקב"ה כש"ץ", "ויעבור הוי' על פניו ויקרא הוי' הוי'¹⁴", שזהו משם הוי' שלמעלה מהשתלשלות.

ד. ועפ"ז יובן גם בנוגע לתורה ותפלה:

תורה — היא גילוי שלמעלה מהשתלשלות, ולכן "אין דברי תורה מקבלין טומאה", כיון שזהו ענין של המשכת העצמות. אבל, מצד ענין

11) שמעמדו ומצבו אינו משנה ("מאכט ניט אויס"). — מהנחה בלתי מוגה.

12) כמבואר בלקו"ת שם (מהנחה בלתי מוגה).

13) ר"ה יז, ב. ועיי"ש.

14) תשא לד, ו.

8) בין אם הוא רוצה בכך ובין אם לאו — אין מניחים אותו להכנס (מהנחה בלתי מוגה).

9) עה"פ (אסתר א, ה) "בחצר גינת ביתן

המלך" (מהנחה בלתי מוגה).

10) מגילה יב, א.

זה גופא, הרי בנוגע להאדם הלומד יש צורך בזהירות ביותר — דכיון שהתורה ירדה למטה, והאדם יכול להבינה בשכל האנושי, יכול הוא לחשוב שטוב כפי שהוא במעמדו ומצבו עתה ("עס איז גוט אַזוי ווי ער איז"), בראותו שמבלי הבט על מעמדו ומצבו זה לומד הוא תורה ומבין את חכמתו ורצונו של הקב"ה, וא"כ, הרי זו "ראי" שמעמדו ומצבו אינו משנה ("עס מאַכט ניט אויס")...

בתפלה, שענינה עלי' מלמטה למעלה — הרי בעמדו להתפלל יוצא הוא ממציאיותו. בתפלה אין מקום להמציאות שלו, שהרי גם מה שמדובר בתפלה אודות מציאות הבריאה, הרי זה כפי שהבריאה באה מהבורא, וכמו שכל המלאכים עומדים בביטול לאלקות, ובמילא אין בתפלה מקום להתפשטות מציאותו.

ולכן, הנה עוד קודם התפלה, לפני אמירת תיבות התפלה, הרי עצם חגירת האבנט והעמידה לתפלה⁵ — מהוה ניתוק ממציאיותו ("אַפרייסן זיך פון זיין מציאות"), שהאדם מסתלק ממציאיותו שלו ("טרעט אָפּ פון זיך") ועומד להתפלל אל הקב"ה.

משא"כ בתורה — כיון שבאה בשכל אנושי, שהוא מבין את התורה בשכלו האנושי, הרי אין בזה ניתוק ממציאיותו, ובמילא יכול לחשוב שיכול להשאר במציאותו, והראי', שבהיותו במציאותו מבין את התורה. ויתירה מזה: בנוגע לתורה איתא בזהר¹⁵ שצריך "לאפשא לה", דהיינו שיש צורך לחדש בתורה¹⁶, ובמילא יכול לחשוב ש"כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה"¹⁷. משא"כ בתפלה — הרי אומר "אתה חונן לאדם דעת", היינו, שכל דעתו של האדם תלוי' בהקב"ה, ועד"ז בשאר הברכות, רופא חולים ומברך השנים כו', שכל צרכי האדם באים מהקב"ה, כך, שגם ללא כוונת יתירות, אלא ע"פ פירוש המלות הפשוט, אין נתינת מקום לישות ומציאותו.

ולכן, אף שמצד הגילויים שלמעלה (היינו כפי שהענינים נמשכים מלמעלה) תורה היא למעלה מתפלה, שהרי תורה היא המשכה מלמעלה, ואילו תפלה היא העלאה מלמטה (ולכן "אין דברי תורה מקבלין טומאה", מכיון שיש בהם המשכת העצמות) — מ"מ, בנוגע להאדם הרי זה היפך הדברים, שבתפלה אין נתינת מקום למציאותו, משא"כ בתורה. ולכן יש צורך בזהירות יתירה בלימוד התורה.

(15) ח"א יב, ב. הובא בתו"א מקץ לט, ד. וש"נ.

(16) ראה הל' ת"ת לאדה"ז פ"ב ה"ב. (17) עקב ח, יז.

ה. ועפ"ז יובן מה שמצינו בגמרא¹⁸ "אבא בנימין אומר .. על תפילתי שתהא .. סמוך למטתי", "שלא לעשות מלאכה ושלא לעסוק בתורה כשעמדי ממטתי עד שאקרא קריאת שמע ואתפלל":

לכאורה אינו מובן¹⁹: בשלמא "שלא לעשות מלאכה", ענינים של עסק העולם, מובן שאין לעשותם קודם התפלה, דכיון שענינים אלו יכולים לגשם את האדם, צריך תחילה להתחזק ביראת-שמים ע"י התפלה; אבל "שלא לעסוק בתורה" — אדרבה — שילמד חכמתו ורצונו של הקב"ה קודם התפלה?

והביאור בזה²⁰ — ע"פ המבואר לעיל, שכאשר חסרה ההזדככות שע"י התפלה, אזי יכולה להיות ע"י התורה יניקה לחיצונים, כיון שהאדם יכול לחשוב שיותר לו להישאר במצבו ומעמדו, ויתרה מזו — שעלול הוא לחשוב שכחו ועוצם ידו עשה לו את החיל הזה.

ולכן, בהכרח שתהיי' הקדמת עבודת התפלה ללימוד התורה.

ו. וזהו גם הביאור במארז"ל³ "זכה נעשית לו סם חיים, לא זכה נעשית לו" ההיפך ד"סם חיים":

לכאורה אינו מובן: מכיון ש"זכה נעשית לו סם חיים", הרי אם לא זכה — אינה נעשית לו סם חיים; אבל מדוע נעשית התורה היפך מ"סם חיים"?

והביאור בזה — ע"פ האמור לעיל: "זכה" הוא מלשון הזדככות. כשהאדם מזכך את עצמו, "ללמוד לשמה" (כפרש"י) — אזי "נעשית לו סם חיים"; אבל כשאינו מזכך את עצמו — אזי נעשית התורה היפך מ"סם חיים", כיון שבאופן זה יש נתינת מקום שתהיי' יניקה לחיצונים, שיכול לחשוב שמעמדו ומצבו עתה טוב הוא, שהרי אפילו כשאינו מזכך את עצמו לומד הוא תורה ומבינה.

[בהמשך הענין דובר שכן הוא בכללות החילוק בין המצוות המלוכשות בגשם להמצוות שאינן מלוכשות בגשם — שהמצוות המלוכשות בגשם, אף ש"מצוות לאו ליהנות ניתנו"²¹, מ"מ, מרגישים בהם הנאה גשמית, ולכן מוכרחים לזהירות יתירה בהן²²].

ז. ועפ"ז יובן ג"כ סדר החדשים דניסן ותשרי בזמני השנה:

(21) ר"ה כח, א. וש"נ.

(22) ראה גם שיחת כ"ף מנחם-אב ס"ט (לעיל ס"ע 252 ואילך). וש"נ.

(18) ברכות ה, ב ובפרש"י.

(19) ראה תוס' שם.

(20) ראה לקו"ת ברכה צו, ב.

חודש ניסן — הוא הזמן דתורה, ואילו חדשי אלול ותשרי — הם הזמן דתפלה (כמבואר לעיל בהמאמר²³).

וחודש תשרי, שענינו תפלה, הוא ראש־השנה של כל ימי השנה, גם של חודש ניסן, שענינו תורה. והיינו, שאף שתורה היא למעלה מתפלה, הרי ראש השנה גם לגבי תורה — הו"ע התפלה דוקא.

כלומר: כפי שהסדר הוא מצד הקב"ה — חודש ניסן הוא "ראשון גו' לחדשי השנה"²⁴, כולל לחודש תשרי, כיון שמצד סדר הגילויים מלמעלה — תורה היא למעלה מתפלה (כנ"ל); אבל כפי שהסדר הוא מצד ימי העולם, דהיינו מצד האדם העובד — בהכרח שתהי' התחלת סדר העבודה בתפלה דוקא, ורק אז לימוד התורה הוא כדבעי.

ח. ישנו טעם נוסף להאמור לעיל, שבלימוד התורה יש צורך בזהירות יתירה יותר מאשר בעבודת התפלה:

כיון שתפלה היא מלמטה למעלה, הרי כאשר התפלה אינה כדבעי, אזי מקלקל האדם ענין שלו. כלומר: ענין התפלה הוא הרגש האדם, שהרי ענין התפלה הוא שצריך לידע "לפני מי אתה עומד"²⁵, ולהבין פירוש המלות כו', דבלאו־הכי אין זה ענין התפלה כלל. ולכן, כשישנו הרגש הנ"ל, אלא ש"מתגנבת" בו איזה פני' — אזי מקלקל האדם ענין שלו: ההרגשים שלו, השכל והמדות שלו; אבל אין הוא מקלקל ענין אלקי, שהרי זו עבודה שמלמטה למעלה²⁶.

משא"כ בלימוד התורה, שהוא ענין שמלמעלה למטה — הרי כאשר לימוד התורה אינו כדבעי, ומצד זה ישנה יניקה לחיצונים, מקלקל הוא ענין של הקב"ה כביכול, דהיינו שנוטל ענין אלקי, ועל ידו גופא מורד הוא בהקב"ה!

וע"ד מ"ש בקונטרס עץ החיים²⁷, שבכח התורה גופא מחדש הוא היתרים; תחלה — בדברי הרשות, ואח"כ בדברים האסורים, עד ש"מטהר את השרץ בק"ן טעמים"²⁸, וכל זה — בכח התורה גופא. וזהו ביאור נוסף במאמר הגמרא "לא זכה נעשית לו" ההיפך ד"סם חיים".

(אג"ק מילואים).

23 פ"ב (לעיל ע' 267 ואילך).

27 ראה שם פי"ב, פל"א. וראה גם

24 בא יב, ב.

במכתב שנדפס ב"מבוא" שם ס"ג.

25 ראה ברכות כח, ב.

28 עירובין יג, ב.

26 ראה גם מכתב כ"א טבת תשי"ט

ט. אלא מאי, יכולים לטעון שאמרו חז"ל²⁹ "המאור שבה מחזירן למוטב".

ובכן:

לכל לראש — הענין ד"מחזירן למוטב" יכול להיות "בגלגול זה או בגלגול אחר" (בלשון אדמו"ר הזקן³⁰).

ונוסף לכך — ענין זה יכול להיות כדברי הגמרא³¹ "הקב"ה מעמיד להן מלך שגזירותיו קשות כהמן . . ומחזירן למוטב".

וטעם הדבר — מצד הענין האמור גופא: כיון שהתורה ענינה המשכה מלמעלה למטה, ענין אלקי, אי אפשר שהתורה תישאר אצלו במעמד ומצב שבו הוא נמצא, ולכן בהכרח שסוכ"ס יהי' עליו לחזור בתשובה ("מחזירן למוטב"); אלא שענין זה יכול להיות בא' משני האופנים האמורים.

ובינתיים — הרי זה ההיפך מ"סם חיים".

י. והנה, כשם שישנו הענין האמור (שדוקא בענינים נעלים יותר צ"ל זהירות יתירה) בחילוקי הזמנים (חודש אלול ותשרי) ובחילוקי הענינים (תורה ותפלה) — כן הוא גם בחילוקי המקומות.

ובהקדמה:

שנינו³² "עשר קדושות הן", ובכללות, החילוק הוא בין שני מקומות: ארץ-ישראל וחוץ-לארץ.

והנה, החילוק בין ארץ ישראל לחוץ לארץ הוא — שארץ ישראל היא "ארץ אשר גוי עיני הוי" אלקיך בה"³³. ומקשים: הרי "לית אתר פנוי מיני"³⁴, וא"כ, מדוע דוקא בנוגע לארץ ישראל נאמר ש"עיני הוי" אלקיך בה"? והתירוץ — שבארץ ישראל אין להשרים שלמעלה שליטה.

והפירוש בזה³⁵ — שהחילוק בין ארץ ישראל לחוץ לארץ הוא, שבחוץ לארץ מתלבשת ההשפעה האלקית בהע' שרים, משא"כ בארץ ישראל, אף שגם שם נמשכת ההשפעה דרך הע' שרים, אין זה אלא "בדרך מעבר" ולא "בדרך התלבשות"³⁶.

29 פתיחתא דאיכ"ר ב. ירושלמי חגיגה פ"א ה"ז.

33 עקב יא, יב.

34 תקו"ז תנ"ז (צא, ב).

30 הל' ת"ת פ"ד סה"ג (בשם חכמי הקבלה). וש"נ.

35 ראה תניא אגה"ק סכ"ה (קלט, ב). וראה גם תו"מ ח"ג ע' 77. וש"נ.

31 סנהדרין צו, ב.

36 ראה תו"מ סה"מ טבת ס"ע רמו ואילך. וש"נ.

32 כלים פ"א מ"ו.

יא. וביאור החילוק בין "דרך מעבר" ל"דרך התלבשות"³⁷ — יובן ע"פ משל:

המשל ל"דרך מעבר" הוא — מאדם הכותב דבר-שכל באצבעותיו, שאף שדבר-השכל נמשך אמנם דרך אצבעותיו, מ"מ אין זה אלא "בדרך מעבר" בלבד, שהרי השכל נשאר בטהרתו, והאצבעות אינם משנים אותו כלל, אלא שהוא רק עובר ("דרך מעבר") דרך האצבעות.

משא"כ "דרך התלבשות" — הוא כמשל ה"מן" שנקרא "לחם אבירים"³⁸, לחם שמלאכי השרת ניזונים בו³⁹, ומכיון שמלאכים אין להם גוף גשמי כלל, הרי מובן, שגם "לחמם" של המלאכים אינו מזון גשמי, ואעפ"כ ה' ה"מן" מזון גשמי. ונמצא, שירידת המן למטה היתה "בדרך התלבשות" — שהענין ד"לחם אבירים" (לחם רחמי) התלבש בגשמיות, ונשתנה למזון גשמי.

ומשל נוסף ל"דרך התלבשות" — מכסף וזהב, ששרשם הוא כסף וזהב רוחניים — אהבה ויראה⁴⁰; ואעפ"כ, בהגיעם למטה נעשים דבר גשמי, שזהו ענין של התלבשות ושינוי המהות — שמאהבה ויראה רוחניים נעשה כסף וזהב גשמיים, ויתירה מזה, שאפשר להשתמש בהם לענינים בלתי-רוחניים.

ולכן מצינו שגם כאשר דבר מסויים נמשך כבר בשרשו, יש צורך בבקשה נוספת כדי שיומשך בגשמיות, כידוע סיפור הבעש"ט בענין זה, שעליו מיוסדים כמה וכמה מאמרים⁴¹.

יב. וזהו החילוק באופן המשכת ההשפעה בין ארץ ישראל לחוץ לארץ:

בחוץ לארץ — מתלבשת ההשפעה האלקית ע"י השרים (דהיינו — "בדרך התלבשות"), משא"כ בארץ ישראל הרי זה "בדרך מעבר" בלבד, היינו, שגם כשההשפעה מגיעה למטה ה"ה עדיין ענין אלקי, כמשל הדבר-שכל העובר דרך האצבעות, שמעבר זה לא פעל עליו, ונשאר בטהרתו, וכמו כן הענינים שבארץ ישראל הם אלקות כמו שהוא. אלא, שמצד ההעלם והסתור, אין רואים בעיני בשר שההשפעה

(37) ראה לקו"ש ח"ט ע' 11, ובהערות
(40) ראה תו"א ר"פ וישב. ובכ"מ.
(41) ראה תו"מ סה"מ סיון ע' שפד ואילך.
וש"נ.
(38) תהלים עח, כה.
(39) יומא עה, ב.

שבארץ ישראל היא אלקות, ועד שאי אפשר לחלק ("פאָנאַנדערטיילן") ולחוש היכן מסתיימת "חוץ-לארץ" והיכן מתחילה "ארץ-ישראל"; אבל, אין זו אלא התעלמות לעיני בשר, בכדי שיהי' ענין הבחירה חפשית, אבל האמת היא שכל הענינים שבארץ ישראל הם אלקות כמו שהוא, בטהרתו.

יג. יוצא מזה, שכשם שמבואר לעיל בענין דתורה ותפלה, שכיון שהתורה היא ענין אלקי, צריך להיות בזה זהירות ביותר — כן הוא גם בנוגע לארץ-ישראל, שכיון שענינה אלקות, הרי כאשר ההנהגה בה אינה כדבעי, גרוע הדבר הרבה יותר מאשר בחוץ לארץ.

והטעם לזה — כיון שנוסף על עצם המרידה שהאדם מורד בהקב"ה, הרי כאשר מרידה זו נעשית בארץ ישראל, יש בה עוד שני ענינים:

א) מרידה זו היא בפני המלך, שהרי ארץ ישראל היא "ארץ אשר גוי עיני הוי' אלקיך בה", והרי זה בבחינת "לכבוש את המלכה עמי בבית"⁴²;

ב) לשם מרידה זו משתמש הוא באלקות גופא כביכול — שמורד במלך באמצעות עיני "פלטין של מלך"⁴³ גופא.

ומטעם זה מצינו שהיו נוהגים זהירות יתירה בנוגע לנסיעה לארץ ישראל, וגם אלו שהיתה להם היכולת לזה בגשמיות — נמנעו מלנסוע. וכדאיתא בתשב"ץ (קטן)⁴⁴, שמי שאינו בטוח שיוכל לשמור על התומ"צ ולנהוג בהתאם לרצונו של הקב"ה — מוטב שלא יסע לארץ ישראל⁴⁵.

יד. וזהו פירוש נוסח התפלה⁴⁶ "ומפני חטאינו גלינו מארצנו", כיון שאין ארץ ישראל יכולה לסבול ענין של חטא — דלכאורה אינו מובן: אם החטא הוא חמור כ"כ — כיצד יכול חוץ לארץ לסובלו? — אלא הטעם הוא, כנ"ל, דכיון שארץ ישראל היא "פלטין של מלך", אין היא יכולה לסבול שום ענין המנוגד לרצונו של המלך; אם זה ענין ד"מפני" חטאינו" — אין לו מקום בארץ ישראל.

אלא, שמצד ההעלם והסתר, וכדי שיהי' ענין הבחירה חפשית — הרי המצב בגשמיות הוא, שגם כאשר ישנו הענין ד"ומפני חטאינו", אפשר להיות בארץ ישראל.

44) בסופו אות תקנט.
45) ראה גם לעיל ע' 189. ועוד.
46) במוסף דיו"ט.

42) לשון הכתוב — אסתר ז, ח.
43) ראה במדבר"ר פ"ט, יג. תשב"ץ
שבהערה הבאה.

ופנימיות הטעם בזה הוא — לפי שרצונו של הקב"ה הוא שישוּבו בתשובה, וכיון שהקב"ה הוא "אֵרֶךְ אַפַּיִם", ממתין הוא עד שישוּבו בתשובה, כפי שמצינו⁴⁷ שמצד טעם זה "נִכְרִים מִרְקָדִין בְּהִיכְלוֹ וְשׁוֹתֵק . . שְׁנוֹתַי אֶרֶךְ אַפַּיִם לְרַשְׁעִים", דהיינו שממתין שישוּבו בתשובה.

*

טו. בפרשתנו ישנו ענין שלכאורה אינו מובן:

כתיב⁴⁸: "כִּי יָקוּם בְּקִרְבְּךָ נְבִיא גו' וְנָתַן אֵלֶיךָ אוֹת אוֹ מוֹפֵת, וְבֵאֵר הָאוֹת וְהַמּוֹפֵת גו' (שֶׁכֵּן הוּא סֹדֵר הָעֲנִינִים ע"פ דִּין⁴⁹, שְׁכֹאֲשֶׁר בֵּא נְבִיא מְנַסִּים אוֹתוֹ ע"י מוֹפֵת, וְכֹאֲשֶׁר מֵרָאָה אֶת הַמּוֹפֵת, ה"ז רֹאֵי שֶׁהוּא נְבִיא אִמְתּ; אִמְנֵם, אִם מְסַקְנָתוֹ הִיא) לֵאמֹר נִלְכֶה אַחֲרֵי אֱלֹקִים אֲחֵרִים גו' וְנִעְבְּדֵם, (הִרִי לֹא זֶה בְּלִבְדֹּ ש) לֹא תִשְׁמַע אֶל דְּבַרֵי הַנְּבִיא הַהוּא גו' (אֵלֹא יִתִּירָה מִזֹּו) וְהַנְּבִיא הַהוּא גו' יוֹמֵת" (כְּדִין מְסִית וּמְדִיח⁵⁰, ש"לֹא תֵאבֶה לוֹ וְלֹא תִשְׁמַע אֵלָיו וְגו' וְסִקְלָתוֹ בְּאַבְנִים וּמֵת", כְּמ"ש בַּהֲמִשָּׁךְ הַכְּתוּבִים⁵¹).

והנה, מ"ש "לֹא תִשְׁמַע אֶל דְּבַרֵי הַנְּבִיא הַהוּא גו'" — מובן, וכמ"ש הרמב"ם⁵² ש"מִשֶׁה רְבִינוּ לֹא הֵאֱמִינוּ בּוֹ יִשְׂרָאֵל מִפְּנֵי הָאוֹתוֹת שֶׁעָשָׂה . . וּבִמָּה הֵאֱמִינוּ בּוֹ בְּמַעֲמַד הַר סִינַי, שֶׁעִיִּנְנוּ רָאוּ וְלֹא זָר וְאֲזִינְנוּ שָׁמְעוּ וְלֹא אַחֲרֵי הָאֵשׁ וְהַקּוֹלוֹת וְהַלְפִידִים, וְהוּא נִגַּשׁ אֶל הָעֶרְפֶּל וְהַקּוֹל מְדַבֵּר אֵלָיו וְאֵנוּ שׁוֹמְעִים מִשֶׁה מִשֶׁה לֶךְ אֲמֹר לֵהֵן כֶּךָ וְכֶךָ" — הַחֵל מ"אַנְכִי הוֹי' אֱלֹקֶיךָ"⁵³ וְשֹׁאֵר עֲשֵׂרֵת הַדְּבָרוֹת, תּוֹרָה שֶׁבְּכֹתֵב וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, עַד "כֹּל מֵה שֶׁתִּלְמִיד וְתִיק עֲתִיד לְחַדֵּשׁ"⁵⁴.

ולכן "אם עמד הנביא ועשה אותות ומופתים גדולים ובקש להכחיש נבואתו של משה רבינו אין שומעין לו . . לפי שנבואת משה רבינו אינה על פי האותות כדי שנערוך אותות זה לאותות זה, אלא בעינינו ראינוה ובאזנינו שמענוה"⁵⁵, ולכן אין בכחו של מופת להפריך אמונה זו (משא"כ אילו היתה האמונה במשה מצד המופת בלבד — שאז בא מופת אחר ומפריך את המופת הראשון).

(51) שם, ט"א.

(52) שם רפ"ח.

(53) יתרו כ, ב.

(54) ראה מגילה יט, ב. ועוד (נסמן

בלקו"ש ח"ט ע' 252).

(55) שם ספ"ח.

(47) יומא טט, ב (לגירסת הע"י). וראה

ירושלמי ברכות פ"ז ה"ג. מגילה פ"ג ה"ז.

מדרש תהלים יט, ב. יל"ש נחמ"י רמז תתרע"א.

(48) יג, ב"ו.

(49) ראה רמב"ם הל' יסוה"ת ספ"ז. שם

רפ"י.

(50) סנהדרין פט, ב.

אבל הקושיא היא — איך יתכן שנביא השקר יוכל להראות מופת: הרי כל הענינים, ואפילו ענינים טבעיים, הם מצד אלקות, ומכ"ש ענין נסי; וא"כ, אין יתכן שיתנו מלמעלה יכולת לנביא השקר להראות מופת?!

והביאור בזה — "כי מנסה הוי' אלקיכם גו"⁵⁶, דהיינו שזהו ענין של העלם והסתר, שמטרתו כדי שיהי' ענין הבחירה חפשית, שיש צורך בה כדי שהעבודה לא תהי' באופן ד"נהמא דכסופא"⁵⁷; וכדי שתהי' בחירה חפשית, ניתנה האפשרות לענין של מופת גם ללעו"ז, שלא תהי' התגברות יתירה של צד א' על הצד השני.

וזהו ג"כ הביאור במארו"ל⁵⁸ עה"פ⁵⁹ "ולא קם נביא עוד בישראל כמשה", "בישראל לא קם, אבל באומות העולם קם, ואיזה זה בלעם בן בעור" — שהטעם לזה הוא כנ"ל, כיון שאילו הי' בקדושה ענין שאין כדוגמתו בלעו"ז, לא היתה בחירה חפשית.

אמנם, אף שיש הכרח בענין המופת בלעו"ז — מ"מ, אותו הנביא שאמר "נלכה אחרי אלקים אחרים", הרי לא זו בלבד ש"לא תשמע אל דברי הנביא ההוא", אלא יתירה מזה — "והנביא ההוא גו' יומת" מכלל ישראל, שעליהם נאמר⁶⁰ "ואתם הדבקים בהוי' אלקיכם חיים כולכם היום", ועליו נאמר "יומת".

טז. והנה, בהפירוש ד"אלקים אחרים" — נכלל גם ענין השיתוף, שהרי בני ישראל מוזהרים על השיתוף (ורק בני-נח אינם מוזהרים עליו⁶¹).

וענין ה"שיתוף" הוא — שמשתפים להקב"ה ענין נוסף. ועד"ז בנוגע לתורה — שהיא "תורה אחת"⁶² משום שהקב"ה הוא "הוי' אחד"⁶³ — שמשתפים לתורה ענין נוסף.

דוגמא לדבר: הדין שאסור לנשק בניו הקטנים בבית-הכנסת⁶⁴. והיינו, שאף ש"ואהבת לרעך כמוך"⁶⁵ היא מצוה מן התורה, והענין

(56) פרשתנו שם, ד.
 (57) ראה ירושלמי ערלה פ"א ה"ג. לקו"ת ספל"ד.
 צו ז, ויש ע"ד. ובכ"מ.
 (58) ספרי ברכה לד, יו"ד, ויל"ש שם (רמו הערה 36.
 (62) בא יב, מט. ועוד.
 (63) ואתחנן ו, ד. ועוד.
 (64) רמ"א ושו"ע אדה"ז או"ח רסצ"ח.
 (59) ברכה שם.
 (65) קדושים יט, יח.

ד"רחמי אב על הבן" הוא דין בתורה (גבי הבא במחותרת) — אעפ"כ, כשהאדם נמצא בביהכ"נ, שהוא המקום לאהבת ה' — אסור לשתף בזה ענין נוסף⁶⁷.

כלומר: אף שלעת-עתה מניח הוא מקום גם להקב"ה ולתורתו — מ"מ, מכיון שמשתף בזה גם ענין נוסף, הרי זה התחלה לכך שבסופו של דבר ישליך רח"ל לגמרי את הקב"ה מאחורי הדלת...

ובפרט שגם כאשר מניח מקום לתורה הרי זה באופן שהוא מקבל את התורה באופן המתאים לרצונו שלו, רק את הענינים הכדאיים עבורו, למחצה לשליש ולרביע ("האֶלב תורה, דריי פערטל תורה") וכו' — הרי ודאי שזוהי התחלה לעזיבת התורה לגמרי ("אָפטרעטן אינגאַנצן פון תורה") רח"ל, וכמאמר הגמרא⁶⁸ "היום אומר לו עשה כך ולמחר אומר לו עשה כך, עד שאומר לו עבוד עבודה זרה".

וכפתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר⁶⁹, שכאשר פוגשים אדם תועה במעבה היער, הרי אין ענינו שקפץ מביתו ישירות למעבה היער, אלא בתחילה הלך בדרך המלך, אח"כ סטה מדרך המלך בפסיעה אחת, ואח"כ הוסיף לסטות על סטייתו בפסיעה אחר פסיעה, ובסופו של דבר — הרי כשם שבקדושה "כל פרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון גדול"⁷⁰, כן הוא גם בצד השני, שכל פסיעה ופסיעה מצטרפת, עד שבסופו של דבר תועה במעבה היער.

וכפי שראו במוחש בהנהגת הצדוקים והבייתוסים, שההתחלה היתה בכך שלא שמעו להוראות החכמים שבדורם, ואח"כ הלכו ונתרחקו יותר ויותר, עד שיצאו מכלל ישראל⁷¹.

יז. ולטענה שהי' בזה ענין של מופת כו'⁷² — הרי התורה הבהירה זאת מראש ("האָט דאָס באַוואָרנט") בשעת מתן-תורה, שתתכן מציאות של נביא שקר שיראה "אות או מופת", ואעפ"כ, אם מסקנתו היא "נלכה אחרי אלקים אחרים" — אזי "לא תשמע וגו'".

שלמה המלך גדל מכל מלכי הארץ, ובזמנו ישבו בני ישראל "איש

ס"ע 134 ואילך. לקו"ש ח"א ע' 226. ועוד.

(70) ב"ב ט, ריש ע"ב.

(71) ראה אבות דר"ג ספ"ה.

(72) הכוונה — כנראה — לענין הקמת

"מדינת ישראל" באה"ק (המו"ל).

(66) מכילתא ופרש"י משפטים כב, ב.

סנהדרין עב, ריש ע"ב ובפרש"י.

(67) ראה גם אג"ק ח"ח ס"ע שצד ואילך.

(68) שבת קה, ב. וש"נ.

(69) ראה גם מכתב ו' כסלו שנה זו (אג"ק

ח"י ריש ע' קכד). ח"ז ריש ע' ריט. תו"מ ח"א

תחת גפנו ותחת תאנתו"⁷³. ואעפ"כ, כשרצה שלמה לבטל יו"ד אחת מהתורה — אמר הקב"ה⁷⁴: "שלמה ואלף כיוצא בו יהיו בטלין, וקוצה ממך איני מבטל".

ועאכ"כ כשהמדובר אינו על אדם במדריגתו של שלמה המלך, ולא רק על "אות אחת" מהתורה — הרי בוודאי שאין לזה מקום כלל.

ומכיון שהתורה היא נצחית, ולא תשתנה לעולם, שזהו אחד מעיקרי האמונה: "אני מאמין באמונה שלמה שזאת התורה לא תהא מוחלפת"⁷⁵ — הרי גם פסק־הדין האמור (שאינן מקום להנהגה באופן ד"שיתוף", "אלקים אחרים", גם כשהיסוד לזה הוא ע"י "מופת") הוא נצחי.

אלא שמכיון שהקב"ה הוא "ארך אפים", וכל שאר י"ג מדות הרחמים — מניח הקב"ה לענין זה להתקיים, וממתין שישובו בתשובה⁷⁶.

ומה שנזכר לעיל שישנו אופן ש"הקב"ה מעמיד להן מלך שגזירותיו קשות כהמן... ומחזירן למוטב" — הרי כבר שתינו את כוס המרורים במילואה ("די ביטערע האָבן מיר שוין געהאַט אין דער פולער מאָס")... בדורנו, קשה כהמן כבר הי' ובפועל רח"ל — הקדושים הי"ד, ובודאי שארית הפליטה, שארית ישראל, יעשו תשובה, ובפרט בחודש אלול — תשובה שלימה ותשובה עילאה, באופן ש"זדונות נעשו לו (לא רק "כשגות", אלא גם) כזכות"⁷⁷.

יח. ויש להוסיף בזה — אפילו בנוגע לנביא השקר עצמו שמגיע לו עונש:

ידוע⁷⁸ שענין העונשים אינו בשביל העונש בלבד, אלא בשביל הזיכּוּך שנעשה על ידם, כמ"ש⁷⁹ "ונקלה אחיך", "כשלקה הרי הוא כאחיק"⁸⁰. ואפילו בעונשי מיתות — הרי אמרו רז"ל⁸¹ "ביום הזה אתה עכור, ואי אתה עכור לעולם הבא", היינו, ש"ביום הזה אתה עכור" (ענין העונש) הוא בשביל שיהי' "אי אתה עכור לעולם הבא" (ענין הזיכּוּך), והרי "כל המומתין מתוודין"⁸¹, כדי שיהי' אצלם ענין הזיכּוּך.

והנה, בזמן הזה הרי ד' מיתות בטלו, ורק 'דין ד' מיתות לא

77 יומא פו, ב.

78 ראה לקו"ש חכ"ב ס"ע 71 ואילך.

וש"נ.

79 תצא כה, ג.

80 מכות כג, סע"א (במשנה).

81 סנהדרין מג, ב (במשנה).

73 מלכים"א ה, ה.

74 שמו"ר רפ"ו. וש"נ.

75 עיקר הט' מי"ג העיקרים. וראה

רמב"ם הל' יסוה"ת רפ"ט. הל' מלכים פי"א

סה"ג. פיה"מ סנהדרין פ' חלק יסוד התשיעי.

76 חסר קצת (הנו"ל).

בטלו⁸². וכיון שכן, הרי מובן בפשיטות, שמאחר שכל בני"ה הם "קומה אחת"⁸³, אזי התעוררות של אדם מישראל יכולה לפעול גם על הזולת, כמשל האיברים⁸³, שכאשר ישנו חולי באבר א', הנה לפעמים שמרפאים אבר זה עצמו, ולפעמים מרפאים אותו ע"י הוספת חיות באבר אחר. ועאכו"כ כאשר כו"כ מישראל יחד מתעוררים לעבודת התפלה, לימוד התורה וקיום המצוות — הרי בוודאי שהדבר פועל על כל בני ישראל בכל קצוי תבל⁸⁴.

יט. המורם מכל האמור לעיל:

ראשית — אין לעשות ענינים שעל ידם יהי נתינת מקום למחשבה שמסכימים עם ה"שיטה" דשינויים בתורה ועשי' היפך התורה, אפילו אם ישנם מופתים.

שנית — יש להודיע ברבים ש"שיטה" זו היא ענין של "אלקים אחרים", וממילא "לא תשמע אל דברי הנביא ההוא".

ונוסף לזה, שאפילו "נביא השקר" עצמו — אין להתיימשך ממנו, שהרי אין להתיימשך משום אדם מישראל, אלא יש לפעול שיעשה תשובה. וההתחלה — ע"י התעוררות עצמו, כנ"ל במשל האיברים.

והרי זהו תוכן עבודתו של משיח — ויכוף כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה⁸⁵, מבלי לשאלם אם רצונם בכך⁸⁶.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן "אבינו מלכנו" ו"ניע זשוריצי כלאפציי". ואח"כ אמר:]

מצינו⁸⁷ שגם לעתיד לבוא "מזכירין יציאת מצרים" (אף שהזכרה זו היא בדרך טפל), ולכן ינגנו עתה "ממצרים גאלתנו".

* * *

כ. איתא⁸⁸ בפרי עץ חיים⁸⁹ ש"להוי' ויאמרו לאמר אשירה"⁹⁰ ר"ת אלול.

88) שיחה זו הוגהה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידיש), ונדפסה בלקו"ש ח"ב ע' 379 ואילך. במהדורא זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ ע"י המו"ל.
89) שער ר"ה פ"א. וראה סה"מ תשי"א ע' 319 (תו"מ ח"ג ע' 299).
90) בשלח טו, א.

82) כתובות ל, סע"א ואילך. וש"נ.
83) לקו"ת ר"פ נצבים. ובכ"מ.
84) ראה גם לעיל ע' 241.
85) רמב"ם הל' מלכים ספ"א. וראה גם לעיל ע' 243. וש"נ.
86) חסר הסיום (המו"ל).
87) ברכות יב, סע"ב.
88) איתא⁸⁸ בפרי עץ חיים⁸⁹ ש"להוי' ויאמרו לאמר אשירה"⁹⁰ ר"ת אלול.

וצריך להבין: א) מהי השייכות דענין זה לחודש אלול? ב) מה פירוש תיבת "לאמר"? פירוש תיבת "לאמר" בכ"מ הוא — לומר לזולת, אבל, כיון שכל בני ישראל היו שם, איך מתאימה כאן תיבת "לאמר"? — אלא, "לאמר" כאן פירושו לדורות, שבכל דור ודור יהי "אשירה להוי" כי גאה גאה".

כאשר יהודי אוחז ב"אשירה להוי" — אזי "גאה גאה", וכדברי התרגום "אתגאי על גיותניא". והיינו, דאף שישנם "גיותניא", שהם השרים שלמעלה, הנהגת הטבע על-פי סדר ההשתלשלות, מ"מ, כשיהודי מוסר את עצמו להקב"ה, מבטל הקב"ה עבורו את כל העולם יחד עם השרים, שכולם נמצאים תחתיו.

וזוהי העבודה דאלול: "ויאמרו לאמר אשירה לה" — להתמסר להקב"ה, שזהו ענין התשובה, "והרוח תשוב אל האלקים"⁹¹, שמזה נמשכת ("קומט אַרויס") גם התנועה ד"אשירה". ותנועת ההתמסרות להקב"ה פועלת גם על יהודי נוסף — "ויאמרו לאמר", ואמירה לדורות. ואזי "כי גאה גאה", שנעשה בעל-הבית על העולם, "עבד מלך — מלך"⁹², עבד של הוי', ש"מלך גאות לבש"⁹³.

91 קהלת יב, ז. וראה לקו"ת ר"פ האזינו. ספרי ופרש"י דברים א, ז. ועוד. וראה
שבועות מז, ב. ובכ"מ.
92 תהלים צג, א.
93 תהלים צג, א.